

تأملاتی در مسأله نفس و بدن
از منظر ابن سینا و ملاصدرا

www.ketab.ir

داود محمدیانی

(استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

سرشناسه	محمدیانی، داود، ۱۳۴۴ -
عنوان و نام پدیدآور	تأملاتی در مسأله نفس و بدن از منظر ابن سینا و ملاصدرا/ مولف داود محمدیانی.
مشخصات نشر	قم: مرکز نشر کتاب، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	۳۶۳ ص.
شابک	۹۷۸-۶۲۲-۶۱۲۳۷۲-۶
وضعیت فهرست نویسی	فیا
موضوع	ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره نفس
موضوع	Avicenna -- Views on spirit:
موضوع	ابن سینا، حسین بن عبدالله، ۳۷۰ - ۴۲۸ ق. -- دیدگاه درباره جسم و جان
موضوع	Avicenna -- Views on mind and body:
موضوع	صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق. -- دیدگاه درباره نفس
موضوع	Sadradding shirazi, Mohammad ebn Ebrahim-- Views on spirit:
موضوع	صدرالدین شیرازی، محمد بن ابراهیم، ۹۷۹ - ۱۰۵۰ ق. -- دیدگاه درباره جسم و جان
موضوع	Sadradding shirazi, Mohammad ebn Ebrahim-- Views on mind and body:
موضوع	نفس:
موضوع	Spirit:
موضوع	جسم و جان:
موضوع	Mind and body:
رده بندی کنگره	BBR۵۷۲:
رده بندی دیویی	۱۸۹/۱:
شماره کتابشناسی ملی	۶۰۵۸۲۱۶:

عنوان کتاب: تأملاتی در مسأله نفس و بدن از منظر ابن سینا و ملاصدرا

مؤلف: داود محمدیانی

(استادیار و عضو هیئت علمی دانشگاه پیام نور)

تیراژ: ۱۰۰ نسخه

نوبت چاپ: اول/ ۱۳۹۸

ناشر: مرکز نشر کتاب

قیمت: ۴۰,۰۰۰ تومان

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۶۱۲۳۷۲-۶

فهرست مطالب

۱۱	پیشگفتار:
۱۳	مقدمه:
۱۵	سابقه تاریخی ارتباط نفس و بدن:
۲۲	ضرورت، پیشینه و هدف این کتاب:
۲۵	اهمیت معرفت نفس:
۳۱	بخش اول وجود و ماهیت نفس و بدن:
۳۳	فصل اول: تعریف مفهومی و اصطلاحی نفس:
۳۳	تعریف ابن سینا از نفس:
۳۵	تعریف نفس از نظر ملاصدرا:
۴۱	فصل دوم: اثبات وجود نفس و بدن:
۴۱	دلایل ابن سینا:
۴۵	دلایل ملاصدرا:
۴۷	فصل سوم: حقیقت ماهوی نفس و بدن:
۴۷	دیدگاه ابن سینا:
۵۰	دیدگاه ملاصدرا:
۵۲	نقد و بررسی:
۵۵	فصل چهارم: حقیقت و هویت انسان:
۵۵	دیدگاه ابن سینا:
۵۷	طرح چند اشکال:
۵۹	دیدگاه ملاصدرا:
۶۰	وحدت نفس و قوای آن:

دیدگاه ابن سینا: ۶۳

دیدگاه ملاصدرا: ۶۶

بیان چند اشکال بر دیدگاه ابن سینا و پاسخ آنها: ۷۲

بخش دوم تغایر نفس و بدن ۷۷

فصل اول: اثبات تمایز نفس و بدن ۷۹

دیدگاه ابن سینا: ۷۹

دیدگاه ملاصدرا: ۸۵

فصل دوم: تجرد نفس از بدن مادی ۸۹

دیدگاه ابن سینا: ۸۹

دیدگاه ملاصدرا: ۹۱

فصل سوم: براهین تجرد نفس از بدن ۹۳

دلایل ابن سینا در اثبات تجرد نفس: ۹۴

تجرد خیالی نفس از منظر ابن سینا و فخر رازی و نظر ملاصدرا: ۱۰۲

دلایل ملاصدرا در اثبات تجرد نفس: ۱۰۶

۱- تجرد خیالی ۱۰۶

۲- تجرد عقلی نفس ناطقه ۱۱۲

۳- تجرد فوق عقلانی نفس ناطقه: ۱۱۸

بخش سوم رابطه نفس و بدن ۱۲۱

فصل اول: نیاز نفس به بدن در حدوث ۱۲۳

دیدگاه ابن سینا: ۱۲۹

دیدگاه ملاصدرا: ۱۳۲

طرح چند سؤال ۱۳۷

اشکالات ملاصدرا بر نظریه تجرد نفس هنگام حدوث ابن سینا:.....	۱۳۸
فصل دوم: نیاز بدن به نفس در حیات.....	۱۴۱
دیدگاه شیخ:.....	۱۴۱
دیدگاه ملاصدرا:.....	۱۴۵
فصل سوم: نیاز نفس به بدن در ادراکات.....	۱۵۱
دیدگاه ابن سینا:.....	۱۵۱
دیدگاه ملاصدرا:.....	۱۵۲
فصل چهارم: رابطه نفس و بدن به عنوان ماده و صورت.....	۱۵۷
دیدگاه ابن سینا:.....	۱۶۱
دیدگاه ملاصدرا:.....	۱۶۶
فصل پنجم: کیفیت ارتباط نفس مجرد با بدن مادی.....	۱۶۹
دیدگاه ابن سینا:.....	۱۷۱
کیفیت رابطه نفس و بدن:.....	۱۷۴
نقش روح بخاری در ارتباط نفس و بدن:.....	۱۷۶
دیدگاه ملاصدرا:.....	۱۷۸
این همانی نفس و بدن:.....	۱۷۸
کیفیت تعلق نفس به بدن:.....	۱۸۲
روح بخاری واسطه نفس و بدن:.....	۱۸۴
فصل ششم: استکمال نفس بوسیله بدن و بالعکس.....	۱۸۹
۱- استکمال نفس به واسطه بدن:.....	۱۹۳
۲- استکمال بدن بوسیله نفس:.....	۱۹۸
دیدگاه شیخ.....	۱۹۸
الف: نفس علت قوام بخش بدن است:.....	۱۹۸
ب: نفس جامع اجزاء بدن:.....	۲۰۰

پیشگفتار:

مهمترین مسأله مورد بررسی این پژوهش کیفیت و چگونگی رابطه نفس انسانی با بدن آن در آراء و نظریات دو فیلسوف صاحب مکتب و مؤثر در فلسفه اسلامی یعنی شیخ الرئیس ابن سینا و صدرالمতألهین ملاصدرا میباشد.

از مهمترین وجوه تمایز دیدگاه شیخ و ملاصدرا این است که ابن سینا نفسیت نفس یا همان حیثیت تعلقی و اضافی نفس را حیثیتی عرضی و حقیقت نفس را حقیقتی جوهری دانسته و دیدگاهی دوگانه انگار درباره نفس و بدن ارائه نموده و به همین دلیل ترکیب و اتحاد آنها را انضمامی میداند و معتقد است نفس هنگام حدوث مجرد بوده و بر همین اساس نفس ناطقه انسان را تمام حقیقت آن دانسته و بدین ترتیب نتوانسته است تبیین کامل و منطقی از رابطه نفس مجرد با بدن مادی ارائه کند و از آنجا که قوه خیال نفس را مادی و منطبع در بدن میداند تصویر ناقصی از حیات پس از مرگ نفوس غیر کامل ارائه داده است.

اما ملاصدرا با ارائه مبانی و اصول جدیدی در فلسفه اسلامی از جمله اصالت وجود، مراتب تشکیکی وجود، وحدت در عین کثرت و حرکت جوهری و مجرد قوه خیال توانست مشکلات علم النفس ابن سینا را حلّاجی نموده و راه حل بهتری ارائه نماید. ایشان با ارائه دیدگاهی وحدت گرا در فلسفه خویش نفس را هنگام حدوث جسمانی و مادی دانسته و معتقد است نفس با حرکت جوهری مراحل استکمال را طی نموده و به مجرد کامل نائل میگردد. مضافاً بر این ایشان رابطه نفس و بدن را از قبیل رابطه ماده و صورت دانسته و ترکیب آنها را اتحادی میداند و بر این باور است که نفس در عین وحدت و بساطت خویش عین همه قوای خود بوده و حتی در مرتبه نازله خویش عین بدن می باشد و با اعتقاد به مجرد قوه خیال راه را برای اثبات نظریه معاد

جسمانی هموار نموده است. همچنین هر دو فیلسوف در توجیه رابطه نفس و بدن از نظریه روح بخاری استفاده کرده اند و معتقدند نفس مجرد با واسطه روح بخاری که از وجودی لطیف برخوردار است با بدن جسمانی ارتباط پیدا کرده و واسطه نفوذ قوای نفس در اعضاء بدن می گردد.